

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

Otuz birinci İctima
9.5.1337 Pazartesi

Münderecat

	Sayfa		Sayfa
1. — Zabıtı sabık hulasası	262	5. — Antalya Mebusu Hasan Tahsin Beyin, Antalya Darülhilâfe medresesine muktazi kerestenin bilâ resim kat'ı hakkında kanun teklifi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/283)	268
2. — Teklifler	272	6. — Muş Mebusu Mahmut Sait Beyin, 16 Mayıs 1335 tarihinden itibaren şehidolan zâbitan ailelerine bir derece mafevk maaşı tahsisi hakkında kanun teklifi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/272)	268
1. — Konya Mebusu Abdülhalim Çelebi Efendi ve refiklerinin, ihtikârın men'i hakkında kanun teklifi (2/306)	272	7. — Eskişehir Mebusu Abdullah Azmi Efendi ve refiklerinin, şehit zâbitan ve efrat aileleriyle mâlûline verilecek mükâfatı nakdiye hakkında kanun teklifi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/265)	268:269
3. — Takrirler	272	8. — Kütahya Mebusu Besim Atalay Beyin, eenebi isim taşıyan şehir adlarının tebdili hakkında kanun teklifi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/279)	269:271
1. — Aydın Mebusu Esat Efendi ve arkadaşlarının, Aydın muhacirlerine muavenet edilmesine dair takriri	272	9. — Van Mebusu Haydar Beyle refiklerinin Ömer Naci Bey ailesine maaş tahsisi hakkında kanun teklifi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/286)	271
4. — Mazbatalar	262,272	10. — Kayseri Mebusu Ahmet Hilmi Beyin, Bağdad Demiryolunun Kayseriye kadar temdidi hakkında kanun teklifi ve	
1. — Kütahya Mebusu Besim Atalay Beyin; Köy Hocası ve Sebilürreşat mecmualarının meccanen köylere kadar tâtımimine dair Kanun teklifi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/293)	262:267		
2. — Siverek Mebusu Abdülgani Beyin, Siverek'in müstakil liva haline ifrağı hakkında kanun teklifi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/295)	267		
3. — Kütahya Mebusu Cemil Beyin, kâtabi adillerin temettü vergisiyle mükellef tutulmamaları hakkında kanun teklifi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/292)	267:268		
4. — Bolu Mebusu Tunalı Hilmi Beyin, Ereğli kömür havzası imarat Kanun teklifi (2/275)	268		

Nafia Encümeni mazbatası (2/216 - Mü-
kerrer) 271:272
11. — Kırşehir Mebusu Sadık Beyin,

Memurin muhakematı Kanununun tadili
hakkında kanun teklifi ve Lâyiha Encü-
meni mazbatası (2/289) 272:277

BİRİNCİ CELSE

Açılma saati: 2,30 sonra

REİS — Reisisani Doktor Adnan Beyefendi

KÂTIPLER : Âtîf B. (Kayseri), Mahmud Said B. (Muş)

REİS — Celseyi açıyorum zabtı sabık hulâ-
sası okunacak. (Zabtı sabık hulâsası Âtîf Bey
tarafından okundu.)

1. — ZABTI SABIK HULÂSASI

Birinci Celse

Doktor Adnan Beyefendinin tahtı riyaset-
lerinde bilinikat zabtı sabık hulâsası kıraat ve
aynen kabul olundu. Yeniden teşkil edilecek
süvari alaylarıyla jandarma mektepleri için
289 bin liranın sarfına mezuniyet itası hakkın-
da Heyeti Vekileden mevрут lâyihai kanuniye
Muvazenei Maliye Encümenine, hiyaneti vata-
niye ile mahkûm eşhası müteaddide hakkında
Adliye Vekâletinden mevрут altı kıta evraki
hükmiye Adliye Encümenine havale olundu.
Vefat eden mebusların muhassasatlerinden ai-
lelerine verilecek miktarın tesbitine dair Diva-
nı Riyaset kararnamesi hakkında müzakere ce-
reyan ederek heyeti umumiyesi tâyini esamiyle
reye vaz'olundu. Ertuğrul Mebusu Mustafa Ke-
mal Beyin bu hususa mütaallik teklifi kanuni-
si Lâyiha Encümenine havale edildi. Borekadan
mevрут telgrafla tebrik telgraflarına cevap ya-
zılması tensibedildi. Bilahara ziyet eşyasının
men'i duhulü hakkındaki lâyihai kanuniyenin
Adliye Encümeninden mevрут beşinci maddesi
müzakere ve kabul olunarak kanunun heyeti
umumiyesi tâyini esamiyle reye vaz'ı ve tenef-
fûs için celseye nihayet verildi.

İkinci celse

İkinci celse hafi olarak bilinikat bilâhara
Hasan Fehmi Beyefendinin tahtı Riyasetlerin-
de celsei aleniyyeye tahvil edilerek, vefat eden
mebusların muhassasatına mütaallik Divanı Ri-
yaset Kararnamesinin 88 ret ve bir müstenkife
karşı yüz rey ile ve Ziyet eşyasının men'i it-
hali hakkındaki Kanunun da 29 redde karşı 146
rey ile kabul olunduğu tebliğ ve Pazartesi gü-
nü içtima edilmek üzere saat (6) da celseye ni-
hayet verildi.

Reisisani	Kâtip	Kâtip
<i>Dr. Adnan</i>	<i>Feyyaz Âli</i>	<i>Mahmud Said</i>

REİS — Zaptı sabık hakkında söz istiyen
var mı, efendim? Zaptı sabık hulâsası kabul
edildi.

4. — MAZBATALAR

1. — *Kütahya Mebusu Besim Atalay Beyin,
Köyhocası ve Sebilürreşat mecmualarının mec-
canen köylere kadar tanimine dair kanun tek-
lifi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/293)*

REİS — Besim Atalay Beyin, Köyhocası ve
Sebilürreşat mecmualarının kuraya tevzii hak-
kındaki teklifi kanunisinin İrşat ve Muvazenei
Maliye encümenlerine havalesine dair Lâyiha
Encümeni mazbatası vardır.

Lâyiha Encümeni mazbatası
Köyhocası ve Sebilürreşat ceridelerinin bil-

ümum kuraya kadar teşmil ve tevzii lüzumu-
na dair Besim Atalay Beyin teklifi kanunisi
halkın dinen ve ahlâkan tenvir ve irşadını te-
min noktasından muvafık olmakla encümeni-
mizce şayanı müzakere görülerek İrşat ve Mu-
vazenei Maliye encümenlerine havalesi tezek-
kür olunarak Makamı Celilei Riyasete takdim
kılındı.

30 Nisan 1337

Lâyiha Encümeni Reisi Mazbata Muharriri
Lâzistan Yozgad
Esad Süleyman Sırrı

Kâtip
Ertuğrul
Necib

BESİM ATALAY B. (Kütahya) — Reis Bey,
İrşat Encümeni kararını vermiştir. Oraya gön-
dermeye lüzum yoktur.

HAMDİ NAMIK B. (İzmit) — Böyle şeyle-
rin Meclise ne aidiyeti vardır?

ZAMİR B. (Adana) — Her yere gönderil-
mesinin ne lüzumu var? (Gürültüler)

REİS — Sahibi takrir söz istiyor. O söy-
lesin, bilâhara siz de söylersiniz.

BESİM ATALAY B. (Kütahya) — Efendim,
halkın irşada olan ihtiyacını kimse inkâr ede-
mez zannederim. Köyhocası mecmuasını gör-
dünüz. Benim, mecmua ile alış - verişim yok-
tur. Efendiler, mecmua gayet sade bir lisanla
halkın anlyacağı bir tarzda onlara dini mü-
bini, İslâmın mezayasını, ahlâkiyatını, içtima-
iyatını, iktisadiyatını yazıyor, öğretmeye çalış-
ıyor. Her köye bunlardan birer nüsha gön-
derilse de köy hocaları bunu okusa fena mı
olur rica ederim? (Gürültüler) Köy hocaları bu-
nu okursa müftüleri mecbur tutun. Müftüler
göndersin.

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahip) — Göndere-
mezsin; vesaitin yoktur.

BESİM ATALAY B. (Devamla) — Sen ho-
casın, senin daha ziyade iltizam etmeliğin lâ-
zımdır.

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahip) — Göndere-
mezsin yahu; hangi vesaitle göndereceksin rica
ederim. (Patırtılar) Şimdiye kadar yüz binler-
ce kuruş verilmiş de ne olmuş?

BESİM ATALAY B. (Devamla) — Posta-
lar mektupları nasıl götürüyorlarsa bunu da
öyle götürsünler. Ben ülema'dan bir kimsenin

bunu reddetmesine teessüf ederim, buna Al-
lah razı olmaz, köylü parasını veriyor, askerliği-
ni yapıyor, biraz buna dini mübini islâmî öğ-
retmek fena mıdır? (Teklifin yanlış sesleri)
yanlış değil. Bendeniz teklif ettiğim kanu-
nun mevaddından birisinde diyorum ki, müf-
tüler bunları tevzie nezaretle mükelleftir. Bu
mecmualar kaza merkezlerine gelecek. Vak-
tiyle biliyorsunuz birtakım vilâyet gazeteleri
vardı. Köylere kadar giderdi. Bunlar kayma-
kamlar vasıtasıyla gelir Hükümet, her kö-
yün şehirde bir mümessili, bir tüccarı vardır;
Ona verir; Ondan köylüler alır gider; Seve
seve okurlardı. Köylüye ahvali âlemi öğreteli-
lim. Biraz da kendisini bellesin efendiler, ir-
şatsız millet kördür, irşatsız milletin dünya-
dan haberi yoktur. İsterseniz kabul edin is-
temezseniz kabul etmeyin. Biz İrşat Encüme-
ninde bunu muvafık gördük. İrşat Encüme-
ni bunun lüzumuna kaani olarak bunu sizden
rica ediyor. (Gürültüler)

ZAMİR B. (Adana) — Bendeniz zannedi-
yorum ki, böyle bir şey yapmanın imkânı yok-
tur. Nasıl olur da köylere varıncaya kadar
bunları tevzi etmeye memuru mükellef tuta-
cağız? Binaenaleyh lüzum yoktur. Herkes
parasını verir istediği yere abone olup getir-
tebiliyor.

HACI MUSTAFA Ef. (Ankara) — Köylü-
ler para versin, sizin çocuklarınızı okutsun
siz ona gazete göndermeyiniz. Adam utanır
bunları söylemeye.

DURSUN B. (Çorum) — Efendim, Meclisi
Âlinizin böyle bir kanun yapması kadar man-
tiksiz bir şey olamaz. Bundan maksadımız ne-
dir? Ahaliyi bu gazete vasıtasıyla tenvir ve
irşadetmek midir? Acaba bu gazeteyi değil
binlerce gazete alsak bu vasıta ile biz köylü-
lerimizi, ahalimizi hakikaten, hakikatı içtimai-
yemize isal edebilecek bir çare bulduğumuza
kaani olabilir miyiz?

MÜFİD Ef. (Kırşehir) — Teessüf ederim.

DURSUN B. (Çorum) — Benim nazariyeme
göre efendim.

MÜFİD Ef. (Kırşehir) — Bir islâmî gazete-
yi köylere göndermemek için neler söylüyorsunuz?
Sizin bunun hakkında söz söylemeye hak-
kınız yoktur.

DURSUN B. (Çorum) — Medreseleriniz

mahvoldu, müderrisleri yok meydanda, köylerde imamlarımız yoktur. Siz bir gazeteye para kazandırmak için Hazineye mazarrat mı yaptıracağız? Miletin Hazinesi mahvoldu. Elimizden geldiği kadar biz Hazinesinin mazarratını tenkise çalışacağız. Milletın bir santimini bile rek boş yere sarf etmeye hakkımız yoktur. Eğer millet bizden hesap istemezse vicdanımız bizden hesap istemelidir. Biz hangi gündeyiz, hangi zamanda yız?

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Halk zamanındayız.

DURŞUN B. (Çorum) — Böyle İrşat gazetesı, bilmem ne gazetesı...

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Tam zamanındayız efendim.

DURŞUN B. (Çorum) — Rica ederim böyle seyler... (Şiddetli gürültüler) Rica ederim arkadaşlar biz fena zihniyete gidiyoruz. Bu kânunun reddini teklif ederim.

REİS — Hilmi Bey rica ederim susunuz.

SALİH Ef. (Erzurum) — Efendiler, elimdeki istihbarat ve matbuat bütçesini tetkik ettiğim için bu mesele hakkında âcizane bir şey söylemeye kendimde bir salâhiyet görmedim. Lâkin siz daha iyi anlarsınız, hepimiz arzu etmez miyiz ki, bütün köylülerimizi değil, hattâ bizim memleketimizde ufacık ufacık birkaç haneli köyçükler vardır ki, onlara yayla tâbir ederler, onları bile irşat etmeyi ve mezayayı islâmîyeyi öğretmeyi tabii isteriz. Malûmuâlileridir ki, köylerimizde imamımız yoktur. Okur yazarımız pek azdır. Hattâ vilâyet merkezlerinde, kazalarda, sancak merkezlerinde bile şu gazeteden istifadeyi temin edecek, bu gazeteye râğbet edebilecek münevverlerimiz pek azdır. Gazetenin münderecatı gayet âlidir. Fakat bunun ulviyetini takdir edecek ilmî zevat pek azdır. Zaten bunu, ilmî mesaili takdir, tetkik edecek bundan istifade edecek; ondan kendisine hissei fazilet ayıracak âlimlerimizdir.

BESİM ATALAY B. (Kütahya) — Köy hocasını bir kere oku!

SALİH Ef. (Devamla) — Sonra, iyi tahsil görmemiş kardeşlerimize gelince : Bu gazetenin münderecatından o kadar fazla istifade edemezler. Daha fazla açık bir lisanla köy hocası telhis edilirse ve köylüler namına gönderilirse bundan sureti katiyede istifade edilebilir.

YAHYA GALİP B. (Kırşehir) — Hoca gönderiniz efendim, gazeteyi köylüler ne yapacak?

SALİH Ef. (Devamla) — Bizim malûmuâlileri 300 bin köyümüz vardır. Bu bütçeyi tetkik ederken istihbarat bütçesinde 25 bin lira bir masraf gördüm. Bunu tetkik ettim, haftada on iki sayfalık 3 500 nüsha meccanen Sebilürreşat tabediliyor. Kâğıdı, mürekkebi tabii Hükümete aidolmak üzere, bundan beş yüzünü alıyorlar. Mütebakisini Sebilürreşat heyeti tahririyesi alıyor. Bunun emsali çok. Yalnız, Sebilürreşat değildir. Bunları tadadetmiyorum. Bendeniz bütçede tutarı hesabettim. Ve bu, bütçe ile olmaz dedim. (Gürültüler) (Devam sesleri) Yalnız bu, iki milyon lira kadar...

REİS — Sadede geliniz.

SALİH Ef. (Devamla) — Peki Reis Bey keseyim. Uzun meseledir, bütçeye taallük ediyor. (Devam devam sesleri) Efendim, şunu hulâsatan anlatmak istiyorum. Bu gayet uzun bir masraftır. Yalnız 3 500 nüsha için yirmi top kâğıt gidiyor. Ayda ne kadar ediyor? 800 lira kâğıt parası ediyor. (O başka sadaları) Başkası yok. Tabii ve sairesi masarifi hariç kalmamak üzere söylüyorum. On milyon lira para eder. İşte hesabını yapınız Beyefendiler : 300 bin köye göndereceğiniz köy hocası ve Sebilürreşat...

BESİM ATALAY B. (Kütahya) — Bu hesabı, Bağdad'ın bizde olduğu zamana göre mi yapıyorsunuz?

SALİH Ef. (Devamla) — Peki, Acem mübâlağasından geri dönelim. Elli bin köye indirelim. Elli bin köye beşer kuruştan kaçta çıkarsa hesab ederek kendisi söylesin.

MUSTAFA TAKİ Ef. (Sivas) — Bendeniz bu meselenin bu kadar münakaşayı mucibolduğuna mütecessir oldum. Münakaşaya değmez. Köylüler bir şey anlamaz rica ederim. Her köye bir imam efendi göndermeye iktidarımız olsa; masrafımız ve gücümüz yetse bugün göndereceğiz. Rica ederim şu bir kâğıt parçasını göndermek için buna mı mâni olalım? (Gitmez ki, sesleri) Enebilir; bu kadar misyonerler gönderiyorlar. Milyonlar sarf ediyorlar. Tâ bizim içimize kadar gönderiyorlar. İbret almalı. (Gitmez, sesleri)

HAMDİ NAMİK B. (İzmit) — Besim Atalay Bey biraderimiz köy hocasını köylülere tevzi edelim ve halkı bu suretle irşat edelim, tek-

lifinde bulunuyorlar. Hakikaten şayamı temenni bir şeydir. Fakat, acaba Sebilürreşat'ı okuyacak ve onu ihata edecek köylere adam var mıdır? Evvelâ bunu düşünmek lâzımdır. Sonra ne vasıta ile göndereceğiz. (Yoktur, sesleri) Sonra buyurdular ki; kaymakamlar, mutasarrıflar vasıtasıyla gönderelim, onlar da kendi vesaitiyle tevzi etsinler. Besim Atalay Bey de bilirler ki, vaktiyle bu yolda gideñ gazeteler jandarına ve polis dairelerinde kalırdı. Hiçbir yere tevzi edilmezdi. Binaenaleyh hiçbir istifade edilmez. Bundan maksat hakikaten hepimizin hürmetle okuduğumuz bir mecmuai İslâm olan Sebilürreşat gazetesinin devamı intişarı ise bunun için ayrıca; nasıl diğer gazeteler hakkında İstihbarat ve Matbuat Dairesi muavenette bulunuyorsa Sebilürreşat hakkında dahi muaventte bulunsun. Fakat bu suretle masraf yapmak hederdir. Yapacağımız masarifat hiçbir şey temin etmez. Binaenaleyh bendeniz bu teklifin reddi taraftarıyım, lâzımsa muavenet için İstihbarat Müdüriyetini mecbur edelim. (Bravo, sesleri)

İSMET B. (Çorum) — Müsaade buyurun. Bendeniz müzakere esnasında hâsıl olan bir meseleyi tashih edeceğim. Bu haysiyeti mebusiyete taallûk eden bir mesele oldu.

Efendim, Müfid Efendi Hazretleri asabiyetle Çorum Mebusu Dursun Beyefendiye «bu kürsüden söz söylemeye hakkınız yoktur» dedi. Çorum Mebusu Dursun Bey Çorum'un bihakkin mebusudur ve hattâ bu Meclisi buraya biriktiren kuvvetin uzvu faalidir, o kuvvetin temelidir. Sivas Kongresine istihkarı hayat ederek iştirak etmiştir. Bundan dolayı bütün milletin mebusudur ve hakkı kelâmı mahfuzdur. İctihadı hürdür ve serbesttir. Rica ederim Müfid Efendi ifadelerini tashih buyursunlar. (Sözünü beri alsın sesleri)

MAZHAR MÜFİD B. (Hakkâri) — Hakikaten Sivas Kongresinde canı ile hayatı ile uğraşan bir zat olduğunu tasdik ederim. Çünkü bendeniz Heyeti Temsiliye arasında bulunuyordum. Onun için Dursun Beyefendiye karşı söylenen sözün geri alınmasını rica ederim. (Geri alsın sesleri)

ŞEVKİ B. (İğel) — Hakikaten tenviri efkâr edilmesi için bu köy hocasının köylere kadar gönderilmesi hususunda Besim Atalay Bey arkadaşlarımız bu gibi vesayaya müracaat ettikle-

rinden dolayı kendileri şayamı teşekkürdür. Fakat diğer rüfekayı kiram da burada söylediler, bunlar vilâyet gazeteleri gibi gidecek, hepsi kasabalarda, şehirlerde kalacaktır. Köylere gidecek bir şey olsa büyük istifadeler temin edecektir. Binaenaleyh böyle buhranlı bir zamanımızda bizim ne bunları köylere kadar göndermek için vesaiti nakliyoruz ve ne de vesaiti maliyemiz vardır. Bunun için bendeniz bu hususun reddini teklif ediyorum. (Doğru sesleri)

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Malûm-âliniz bu mesele para meselesi değil, memleketin irfanı meselesidir. Rica ederim, köylülerimizden âşar alırken; asker alırken; vergi alırken hiç düşünmüyoruz, onları tenvir için dinî, siyasi, ilmî mevkilerini yükseltecek bir gazeteyi diriğ ederse Büyük Millet Meclisi köylünün kalbini rencide etmiş olur. İstirham ederim, 60 paralık kâğıttır. Yalnız burada bir hata vardır. Gazetecilere ihtar ediniz. Milletın lisaniyle kendilerine hitabetsinler, milletin lisaniyle yazsınlar. Bunu kendilerinden istirham edelim. Yoksa gazete gitmesin, demek ne demek? Köylüler hepimizden daha iyi anlar. Efendiler; ben de köylüyüm, benden yüksek köylü vardır. İstirham ederim. Hep anlarlar. Anlamıyorlarsa onların anlayacakları lisanla hitabediniz. Köy hocası, Sebilürreşat, diğer gazeteler bir mecmua halinde diğer medeni milletlerde olduğu gibi bizim de köylerimize elzemdir. Bu altmış paralık bir gazeteyi diriğ etmiyelim.

BESİM ATALAY B. (Kütahya) — En ziyade itiraz iki noktaya vâkı olmuştur. Birincisi, para meselesi, ikincisi, bunu köylülere kim okuyacak, diyorlar. Cevap vereceğim. Eğer bizim paramız yoksa bu kadar israfattan para yetmiyorsa, artmıyorsa, köylülerden bunu tahsil edebiliriz.

YAHYA GALİP B. (Kırşehir) — İşte o fena. (Gürültüler)

BESİM ATALAY B. (Devamla) — Peki kabul etmezseniz o başka, efendiler; vaktiyle köylüler vilâyet gazetesine para veriyorlardı. İsterseniz o suretle senede bu gazete için de yüz elli kuruştan ibaret olan abone parası versinler. Bir bu, bunu kabul etmezseniz, daha birçok şeyler vardır. Maarif teşkilâtından ve sair teşkilât-tan birtakım tenkihat yaparsınız. Yarın gelecek maarif teşkilâtındaki israfattan ve sair teşkilât-tan artıralım, o gazeteyi gönderelim. (Kim oku-

yacak, sesleri) Köylerde kim okur, yazar, diyor-sunuz? İmam varsa her halde imam efendi köy hocası gazetesini okuyacak kadar bir tahsile mâliktir. Gazetede Cenahı Allah'ın (Vema türselül mürseline illâbilisani kavmihi) âyeti celilesi mucibince köylülerin lisaniyle söylüyor. Katiyen kelimatı ecnebiye yok. Ahlâki, dinî, iktisadî hususatta halkı irşadetmek, tenvir etmek için eğer bunları daha evvel yapmış olaydık, vaktiyle yer yer çıkmış olan isyanlar o kadar tevessü etmezdi. Bu kadar ümmeti Muhammedin kanı dökülmezdi. Halk bilmiyordu, velhâsıl o gazeteyi okuyan bulunabilir. Bu köyde bulunmazsa, öbür köyde bulunur.

YAHYA GALİP B. (Kırşehir) — Matbuatın vazifesi nedir?

BESİM ATALAY B. (Devamla) — Bizim de vazifemizdir. Binaenaleyh, köylerde hoca yoksa bile mektup okuyacak kadar bir adam bulunur. Sonra Hamdi Bey arkadaşına cevap vereceğim.

Sen garnizon teklifinde bulunuyordun. Medeni milletlerde bir karantina teşkilâtı vardır. Maddi hastalığa tutulan adamları karantinaya korurlar. Fakat mânevi maraza uğramış olanları karantinaya koymak istemiştiniz.

HAMDİ NAMIK B. (İzmit) — Paran varsa sen doğrudan doğruya tekeffül et, işte o zaman en büyük takdir sanadır. Eğer paran yoksa Rusya'ya giderken aldığın paraları verirsin.

BESİM ATALAY B. (Devamla) — İşte makbuzu yanımdadır. Beyefendi, işte makbuz parayı iade ettim. Ve hem de senin bilmediğin kitabeleri okudum ve yazdım. Parayı da iade ettim. (Gürültüler) Yine söylüyorum, senin okuyamayacağın kitabeleri okudum ve bu memleketin tarihini yazdım.

Sonra; İrşat Encümeni verdiği kararı Sebilürreşada da teşmil etti. Bizim teklifimize dikkat etmedi, efendiler; bendeniz Sebilürreşadı köylere gönderelim, dememiştim. Kendileri buyuruyorlar ki, Sebilürreşat da kazalara, köylere gönderilecek, biz ise köy hocasının kazalara ve köylere gönderilmesini teklif ettik. Biliyorsunuz ki, efendiler; hıristiyanlık âleminde bir cizvit teşkilâtı vardır. Bunlar; değil hıristiyanca, Türkçe tevatrat ve inçil yazıyorlar ve bin türlü mecmualar çıkarıyorlar, en ıssız yerlere kadar gönderiyorlar. Rica ederim, siz altmış parayı köylülerden esirgiyor musunuz? (Gürültüler) Eğer bu memleketle alâkadar iseniz bunu köylere gönderelim,

bizde hıristiyan olmuş köyler vardır. Gidiyor, islâm milleti gidiyor; (Şiddetli gürültüler) rica ederim yüz nüsha Köyhocasını çıkarsa, elli tanesi, yirmi ve on tanesi okunsa bile hizmettir.

ŞEVKİ B. (İçel) — Bendeniz vilâyet gazetesini acentesi oldum. Köylülere parasız vermiş olduğum halde katiyen almadılar. Bu gitmesin demiyorum, gitmez ve aynı zamanda almazlar. efendim.

BESİM ATALAY B. (Devamla) — Müftülerini meebur edin beyefendi. Dünkü köylülerle bugünkü köylüler bir değildir. Hepsini anlamak ve dinlemek istiyor. (Vesait yok sesleri) Vesait var. Mektuplar ne ile gidiyorsa bunları da öyle gönderiniz.

REİS — Müzakerenin kifayetine dair bir takrir vardır. Efendim, müzakereyi kâfi görenler lütfen el kaldırsın. Müzakere kâfi görüldü.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Nizamnamei Dahilî mucibince söz söylemek hakkımdır, Reis Bey. (Gürültüler) Müsaade buyurunuz arkadaşlar, uzun bir nutuk iradedecek değilim. Karşınızdaki köylünün bir mümessilidir. Bu yürek on bir yaşından beri onun aşkıyle, onun sevdasıyle yanmıştır. (Alkışlar) Arkadaşlar vur abalya,, vermemiş çavuş tüccara, ver zenginlere! Ey Memiş Çavuş senin varlığın her şeyden büyüktür. (Alkışlar)

REİS — Takrirleri okuyoruz.

Riyaseti Celileye

İşbu teklifi kanuni İrşat Encümeninin ve Maarif Vekâletinin ve İstihbarat Müdüriyeti Umumiyesinin ifasına meebur olduğu vezaifi esasiyeye göre mesaili feriyeden olduğundan Meclisi Âlinin izaai vaktini mucibolan işbu teklifi kanuninin yalnız alâkadarana tebliğiyle iktifa olunmasını teklif eylerim. 9. IV. 1337

Muş
Abdülgani

Riyaseti Celileye

Köy Hocası mecmuasının köylere kadar irsaline dair Besim Atalay Beyin teklifinin reddini teklif eylerim. 9 Mayıs 1337

İçel Mebusu
Şevki

Riyaseti Celileye

Bu vazife doğrudan doğruya Matbuat ve İstihbarat Müdüriyetine aittir. Eğer müdüriyeti

mezkûre o vazifeyi yapamıyorsa ona göre başka bir şekil düşünülebilir. Yoksa o mevcut iken, halkı her halde şu veya bu gazeteyi okuyacaksınız diye bir kanunla mecbur ve mukayyet kılmak muvafık değildir. Binaenaleyh bu baktaki müzakerenin kifayetini ve lâyiha'nın reddiyle ruznameye geçilmesini teklif ederim.

9 Mayıs 1337

Sinob
Hakkı Hami

Riyaseti Celileye

Paraya taalluk eden bir mesele olduğu halde Muvazenei Maliye Encümenine gitmemiş olduğu anlaşılan bu meselenin Muvazenei Maliye Encümenine havalesini ve ruznamei müzakerata geçilmesini teklif ederim.

9 Mayıs 1337

Kayseri
Ahmet Hilmi

Riyaseti Celileye

Köylerde Sebilürreşad'ı okuyacak kadar kimseler varsa irşadı bizzat daha iyi ifa ederler. Bütçeden tenkihat yaparken zammetmek doğru değildir. Müzakere kâfidir. Teklifin reddini teklif ederim.

Aydın
Doktor Mazhar

REİS — Muş Mebusu Abdülğani Beyin teklifini reye koyacağım (Takrir tekrar okundu)

REİS — Bu takriri kabul edenler lütfen el kaldırısn. Kabul edilmiştir.

2. — *Siverek Mebusu Abdülğani Beyin Siverek'in müstakıl liva haline ifrağı hakkında kanun teklifi ve Lâyiha Encümeni mazbatası*

REİS — Siverek livasının müstakillen idaresi lüzumuna dair Lâyiha Encümeni mazbatası var.

Lâyiha Encümeni mazbatası

Diyarbakir vilâyetine merbut Siverek livasının müstakillen idaresi lüzumuna dair Siverek Mebusu Abdülğani Efendinin encümenimize muhavvel 25 Nisan 1337 tarihli lâyiha kanuniyesi mütalâa olundu. Üç cesim nahiyeye ve iki kazadan mürekkebolduğu ve mülhakan idaresi yüzünden şimdye kadar lâyık olduğu umran ve terakkiden mahrum bir halde kaldığı anlaşılan livayı mezkûrun emsali veçhile gayrimülhak liva haline ifrağı encümenimizce muvafık ve teklifi mezkûr şayanı kabul görülmüş

olmakla Dahiliye Encümenine lüzumu havalesi tezekkür kılındı. 30 Nisan 1337

Lâyiha Encümeni

Reisi	Mazbata M.	Kâtip
Lâzistan	Yozgad	Ertuğrul
Esad	Süleyman Sırrı	Necib

REİS — Efendim muvafık görüyorsanız Dahiliye Encümenine havale edelim, kabul edenler lütfen ellerini kaldırısn. Kabul edildi efendim.

3. — *Kütahya Mebusu Cemil Bey'in kâtipi adillerin temettü vergisiyle mükellef tutulmalarında kanun teklifi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/292)*

REİS — Efendim Kütahya Mebusu Cemil Beyin Kâtipi adillerin Temettü Vergisinden istisnalarına dair teklifinin Kavanin ve Muvazenei Maliye encümenlerine havalesine dair Lâyiha Encümeni mazbatası vardır.

Numara : 46

Lâyiha Encümeni mazbatası

Kâtipi adillerin Temettü Vergisinden istisnaları lüzumuna dair Kütahya Mebusu Cemil Beyin encümenimize muhavvel 18 Nisan 1337 tarihli takriri mütalâa olundu.

Kâtipi adillerin temettü ile mükellef tutulmalarına dair kanunu mahsusunda bir kayıt ve sarahat olmadığı ve tanzim ettikleri vesaik ve senedatı resmîyenin bilcümle devairi devletçe mamûlünbih olduğu malûm olan resmî bir vazife sahibinin dâva vekilleri mesabesinde telâki edilerek temettü vergisiyle mükellefiyetleri muvafık olamayacağı ve bundan dolayı da vazife mezkûreyi ifaya bihakkin ehil ve muktedir kâtip tedarik edilememekte bulunduğu cihetle muvafık maslahat olan teklifi mezkûr encümenimizce şayanı müzakere görülerek Kavanin ve Muvazenei Maliye encümenlerine lüzumu havalesi tezekkür kılındı.

30 Nisan 1337

Lâyiha Encümeni Reisi	Mazbata Muharriri
Lâzistan	Yozgad
Esad	Süleyman Sırrı

Kâtip
Ertuğrul
Necib

REİS — Efendim Kavanin ve Muvazenei Maliye Encümenine havalesini kabul edenler lütfen el kaldırsın. (Ret sesleri) Reddedildi.

4. — *Bolu Mebusu Tunalı Hilmi Beyin, Ereğli Kömür Havzası imarat kanun teklifi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/275)*

Lâyiha Encümeni mazbatası

Ereğli Kömür Havzasında müstahdem ameleğânın terfih ve bunlara bâzı gûna muavenet icra ve istisnaiyet bahşedilmesi lüzumuna dair Tunalı Hilmi Beyin Heyeti Umumiyyeden muhavvel 12 Nisan 1337 tarihli 11 maddelik teklifi kanunnisi ve esbabı mucibesi encümenimizce şayanı müzakere görülmekle taallûku hasabiyle İktisat ve Muaveneti İçtimaiye, Müdafaai Milliye, Kavanin ve Muvazenei Maliye encümenlerine havalesi tezekkür olunarak Makamı Celili Riyasete takdim kılındı.

18 Nisan 1337

Lâyiha Encümeni Reisi	Mazbata Muharriri
Lâzistan	Yozgad
Esad	Süleyman Sırrı
Kâtip	
Ertuğrul	
Necib	

REİS — Efendim, okunan teklifin Kavanin ve Muvazenei Maliye encümenleriyle, Müdafaai Milliye, İktisat ve Muaveneti İçtimaiye encümenlerine havalesini kabul edenler lütfen el kaldırsın.

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahip) — Zaten Ereğli Havzai Fahmiyesi için bir kanun çıkmıştır. Buna lüzum kalmamıştır, efendim. (Ret, sesleri)

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Ereğli Havzai fahmiyesine dair geçen gün bir kanun yapılmış ve bunun lüzumu yokmuş. Bu söz söylenirken acaba (elmâna fi batnül kail) mı diyeceğiz? Benim kanunumu okumaksızın nasıl oluyor da bu hükümde bulunabiliyorlar? Mamafih arkadaşlar usulen Lâyiha Encümenince kabul edilmiş olan bir lâyiha zannımca tensibedilen encümene gider. Eğer reddedilmemiş ise Heyeti Umumiyyede müzakeresi geçer. Tarafımızdan kabul veya ret mülâhazaları beyan edilir, ona göre olur. Binaenaleyh vaktinizi beyhude yere izaa etmek istemem. Beyhude yere kanunu müzakere ile uğraşmıyalım. Encümene havale edilir, ondan sonra münakaşa yapılır.

REİS — Bu teklifin Müdafaai Milliye ve Kavanini Maliye encümenlerine havalesini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edildi.

5. — *Antalya Mebusu Hasan Tahsin Beyin Antalya Darülhilâfe Medresesine muktazi kerestenin bilâresim kat'ı hakkında kanun teklifi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/283)*

REİS — Antalya Mebusu Hasan Tahsin Beyin Antalya'da inşa edilecek bir Darülhilâfe Medresesi için meccanen kereste itası hakkındaki teklifinin İktisat Encümenine havalesi lüzumuna dair Lâyiha Encümeni mazbatası vardır. Havalesini kabul edenler el kaldırsın. Havale olunmuştur.

6. — *Muş Mebusu Mahmud Said Beyin, 16 Mayıs 1335 tarihinden itibaren şehidolan zâbitan ailelerine bir derece mafevk maaşı tahsisi hakkında kanun teklifi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/272)*

REİS — Mahmud Said Beyin şüheda ailelerine mafevk rütbe üzerinden maaş tahsisine dair teklifinin Müdafaai Milliye ve Muvazenei Maliyeye havale edilmesine dair Lâyiha Encümeni mazbatası vardır. Havaleyi kabul edenler el kaldırsın. Kabul edilmedi.

7. — *Eskişehir Mebusu Abdullah Azmi ve refiklerinin, şehit zâbitan ve efrad aileleriyle mâlûline verilecek mükâfatı nakdiye hakkında kanun teklifi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/265)*

REİS — Abdullah Azmi Efendinin şüheda ailelerine mükâfatı nakdiye itasına dair teklifinin Müdafaai Milliye ve Muvazenei Maliye encümenlerine havalesine dair Lâyiha Encümeni mazbatası var (Okumaya hacet yok, ret sesleri)

REFİK ŞEVKET B. (Saruhan) — Müsaade buyurursanız efendim, şimdiye kadar Lâyiha encümenlerinin mazbataları okunuyordu. Şimdi ise kestirme yaptık. Zannedirim ki, hata ettik. Abdullah Azmi Efendi tarafından teklif edilen gayet esash bir meseledir. Bu inkılâbımıza iştiyak etmek üzere şehit düşenlerin ailelerini düşünecek esash bir tekliftir. Rica ederim kendi yorganımıza göre ayak uzatmak suretiyle düşünelim. Reddolanmasın efendim, encümene gitsin.

REİS — Zaten alelûsul encümenenden gelen mazbataların okunması meşruttur. Encümeni Âliniz bir mazbata yazmıştır. Heyeti Aliyeye okunmak için göndermiştir. Fakat okunmadan gönderelim dendiği için böyle olmuştur. Arzu ederseniz mazbatayı okuyalım. (Okunsun sesleri)

Lâyiha Encümeni mazbatası

Şark'ta Ermenistan muharebatında ve Birinci İnönü Harbinden itibaren Garb ve Cenup cephele ve Kocaeli mıntakasında ve Adana ve Anteb havalisinde cereyan eden muharebatta şehidolan erkân, ümera ve zâbitan aileleriyle şehidolan erkân, ümera ve zâbitan aileleriyle bunlardan mâlûl kalanlara mükâfatı nakdiye itası hakkında Eskişehir Mebusu Abdullah Azmi Efendi ve rüfekâsının encümenimize muhavvel dört maddelik lâyihai kanuniyesi mütalâa ve tétkik olundu. Teklifi mezkûr vatanın şiddeti müdafaasını temin ve orduyu sevku idare eden zevatı terqip ve teşvik yolunda yegâne saik olacağı cihetle encümenimizce şayanı müzakere görülmekle Müdafaai Milliye ve Maliye encümenlerine havale buyurulmak üzere makamı Celili Riyasete takdim kılındı.

18 Nisan 1337

Lâyiha Encümeni Reisi Mazbata Muharriri
Lâzistan Yozgad
Esad Süleyman Sırrı

Kâtip
Ertuğrul
Necib

REFİK ŞEVKET B. (Saruhan) — Efendim, bundan evvel reddettiğimiz kanun teklifi, şehit zâbitan ailelerinin mafevk rütbe maaşı alması yolundadır. Nasılsa bu fedakârlığı esirgiyen Heyeti Muhtermeden rica ederim, bu kanun teklifini kabul etmek suretiyle ötekinin telâfisi yoluna gitsin, Müdafaai Milliye Encümenine gitsin. Efendim, çok rica ederim gönderiniz. (Parayı kim verecek sesleri)

MAZHAR MÜFİD B. (Hakkâri) — Lâyiha da efrat sözü yok, efradın da nazarı dikkate alınmasını rica ederim. (Metinde var sesleri)

REİS — Efendim, bu lâyihai kanuniyenin Müdafaai Millîye ve Müvazenei Maliye Encümenine havalesini kabul edenler el kaldırsın. Kabul edilmedi.

8. — *Kütahya Mebusu Besim Atalay Beyin, ecnebi isim taşıyan şehir adlarının tebdili hakkında kanun teklifi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/279)*

REİS — Besim Atalay Beyin gayrimillî köy ve şehir isimlerinin tebdili hakkındaki teklifinin şayanı müzakere olduğuna dair Lâyiha Encümeni mazbatası var.

Lâyiha Encümeni mazbatası

Hükümeti Milliyenin nüfuz ve hâkimiyeti tahdında bulunan ve unvanı hazırı itibariyle İslâmiyet ve Türklükle gayrikabili telif görülen birtakım köy, kasaba, şehir, liman isimlerinin millî ve tarihî unvana tebdili lüzumuna dair Kütahya Mebusu Besim Atalay Beyin lâyihai kanuniyesi encümenimizce şayanı müzakere görülmekle Heyeti Umumiyyeye arzı tezekkür kılındı.

18 Nisan 1337

Lâyiha Encümeni Reisi Mazbata Muharriri
Lâzistan Yozgad
Esad Süleyman Sırrı

Kâtip
Ertuğrul
Necib

BESİM ATALAY B. (Kütahya) — Efendim, hâkimiyetimiz bin seneye vardığı halde şu memleketin üzerinde kendimizi tanıttırarak hiçbir isim bırakmamışız. Anadolu kelimesi bile hâlâ bizim lisanımız değildir. Millî bir kelimemiz değildir. Ruslar Kırım'a girer - girmez, Bahçesaray'a girer - girmez ismini değiştiriyorlar. Bütün medeni âlem, insani âlem böyle yapıyor. Biz de üzerinde yaşadığımız şu toprağın - ki tâ üç bin sene evvel bizden olan Hititlerin vârisiyiz - bu toprağın ismini Türkçe ve İslâmcaya çevirmek mecburiyeti katiyesindeyiz. Bunu seferberlik bîdayetinde Hükümet düşünmüş ve tamim etmişti ve bu yolda vilâyet merkezlerinde, liva merkezlerinde, kaza merkezlerinde birtakım isim listeleri hazırlanmıştı. Onlar burada Dahiliye Encümeninde mi olacaktır, nerede olacaktır? Bunlar getiri/meli ve birer millî isim verilmelidir. (Ne çıkar sesleri)

ŞEVKİ B. (İçel) — Bunlar Teşkili Vilâyat Nizamnamesi mucibince mahalleri mecalisi umumiyesine aid olduğu cihetle muhtacı teemmül olan bir keyfiyet olduğunun oralarca nazarı dikkate alınmasını teklif ederim.

MUSTAFA TAKİ Ef. (Sivas) — Bu düşün- cesinden dolayı bilhassa Besim Atalay Beye te- sekkür ederim. Çünkü bütün kura ve nevahi ve şehir isimleri umumiyetle ecnebi isimleridir. Hattâ bugünkü değil beş sene evvelki ecnebi- rin isimleriyle tesmiye olunur. Ankara ne demek, bizim türkçemiz midir? Tokad ne demek, Sivas ne demek şu ne demek, bu ne demek? Bunlar belli değildir. Bizce bir mânası yoktur. Bunların ecnebi lisanında, eski akvamın lisanında elbette bir mânası vardır. Bunları tebdil etmek bizim için lâzımdır. Bunların beş yüz sene sonra büyük tesiri olacaktır. Bunu düşünmek lâzımgelir. (Bu- nun ne tesiri olabilir sesleri) nasıl tesiri olmaz? Evet şu memlekette İzmir'e Gâvur İzmir'i den- diğinden dolayı Gâvura verdik. Gâvur İzmir'i dedik gâvurun oldu. Neden verelim? Gerçi islâm ismi koymamakla gâvurun olması icabetmez, o başka. Fakat neden biz kendi milliyetimize ken- di dinimize taallük eden bir yerin bir ismini kendi lisanımızla tesmiye etmiyelim.

Bu isim keyfiyetini hoca efendiler de bilirler ki, asrı saadette de birçok mevkilerin isimleri tebdil olunmuştur.

BESİM ATALAY B. (Kütahya) — Meselâ Yesribin Medine tesmiyesi gibi.

REFİK ŞEVKET B. (Saruhan) — Efendim Besim Atalay Bey Maarif Müdürü olmak münasebetiyle Meclisi umumilerde bulunmuşlardır zannederim. İdarei Vilâyat Kanununu iyi oku- muş olsalardı bu salâhiyetlerin tamamıyla ma- halline râci olduğunu ve Büyük Millet Meclisi- nin bunlarla uğraşmayıp mahallin meclisi umu- misine havale etmek prensibini takibetmek lâ- zımgeldiğini bilirlerdi. Bendeniz Meclisin; mev- cut Kavanini bilmiyormuş gibi bir mevkie düş- mesini arzu etmem. Zaten kanunda musarraktır. Bunu meclisi umumilere veririz.

YASİN B. (Gazianteb) — Runkale isminde bir kaza vardır, burada bir tek Rum yoktur. Efendim, bu Gazianteb'e merbuttur. Bu kaza- da hiçbir Rum yoktur. Yani suyu, toprağı iti- bariyle; aslı, nesli itibariyle rumlukla hiçbir münasebeti yoktur. Bu kazanın ismi Runkale olduğu için Babîali seferberlikte bize bir Rum kaymakam göndermişti. Rica ederim, bu köy- lerden ziyade livalar üzerindeki gâvur isimlerini değiştirmek ve hakikaten müslümanlığa yakışa- cak bir isim koymak lâzımdır.

TUNALI HİMİ B. (Bolu) — Arkadaşların cümlesi zannımea gayet muhik mütalâada bulun- dular. O şartla ki, yalnız lehinde değil, aleyhin- de bulunanlar da muhik mütalâada bulundular. Teklif sahibinin bu teklifine kalben, ruhan deh- şetli surette taraftarım. (Fakat zamanı değil, za- manı değil sesleri)

BESİM ATALAY B. (Kütahya) — Efen- dim Müslümanlıkta bir şey vardır. Büyük Pey- gamberimiz buyuruyor ki, müslüman müslü- manın âyinesidir. Refik Şevket Bey kardeşimiz çıktı beni tevhil ile işe başladı, ben onu tevhil etmiyeceğim, ben onun bunu yaptığına teessüf ederim, bunu hiç beklemezdim. Ben İdarei Vi- lâyat Kanununu okumamışım.

REFİK ŞEVKET B. (Saruhan) — Arkadaş arkadaşları ikaz ederse bu tevhil midir rica ederim? Okumamışlar dedim.

BESİM ATALAY B. (Devamla) — Ben ka- nuncu değilim, daima şu kürsüden itiraf ediyorum. İnsan her şeyi bilemez. Ben bildiğimi bili- rim, bilmediğimi bilemem efendim. Rica ederim beni tevhile hakkınız yoktur beyefendi. Farzet ki, İdarei Vilâyat Kanununda böyle bir şey bu- lunsun, madde o yolda tadil edilsin, Mecalisi umumiyei liva, mecalisi umumiyei vilâyat bunu göz önüne alsınlar, bir gün evvel tashih etsinler. Bundan iki bin sene evvel ölmüş kelimeleri bu- gün diriltiyorlar. Kilikya ismi ölmüş iken, bi- risi çıktı Kilikya diye söyledi, biz de kabul ettik. Paşaeli denilirken Trakya dediler.

BİR MEBUS BEY — Besim Bey, madde ka- nunkiye mevcut.

BESİM ATALAY B. (Devamla) — Biliyo- rum, fakat kim anlar? Onlar memleketin tari- hini biliyor mu acaba? Rica ederim, mecalisi idarei vilâyat bunu nazarı itibara alsın, fakat buraya gelsin bir defa. Kimseye ben şey ede- mem. Bir kere buraya geslin. Her halde mem- leketin ahvali tarihiyesiyle, fatihlerinin ismi ile, ahvali coğrafyasiyle oraya birtakım isimler verilmesi icabeder zannederim. Arz ettiğim gi- bi bundan üç ilâ beş bin sene evvel defnedilmiş birtakım kelimeler diriliyor. Trakya deniliyor ve biz bunu kabul ediyoruz. Bugün bütün mil- letlerin yaptığı budur. Kendi istilâları altında bulunan memleketlerin isimlerini bilâtehir de- ğiştiriyorlar. Bizim de değiştirmemiz dinî ve millî bir vazifedir. Çünkü bu isimler; Anado-

lu ismi yahut Ankara ismi, Konya ismi, Liko-
ina ismi bu isimler kaldıkça, şu ismi, bu ismi
kaldırmadıkça iddiai hukuk edeceklerdir. Türk
ve Müslüman vatani demek için onların her
halde binlerce seneden beri kullandıkları isim-
leri bizim de kullanmamız muvafık değildir
zannederim.

REİS — Müzakerenin kifayetine dair bir
takrir var. Tokad Mebusu Mustafa Bey müza-
kere kâfidir, diyor. Müzakerenin kifayetini ka-
bul edenler lütfen el kaldırsın, müzakere kâfi
görüldü.

ZİYA HURŞİT B. (Lâzistan) — Müzakere-
nin kifayeti hakkındaki takrire dair bir şey
söyliyeceğim.

MAZHAR MÜFİT B. (Hakkâri) — Takrir
hakkında ancak takrir sahibi söz söyliyebilir.
Beyefendi ise takrir sahibi değildir. Bendeniz
söz istedim vermediniz. O halde ben de takrir
hakkında söz söyliyeceğim.

REİS — Size söz verdim efendim, nasıl ver-
medim?

MAZHAR MÜFİT B. (Hakkâri) — Pekâlâ
efendim, şimdi ben de takrir hakkında söyliye-
ceğim.

ZİYA HURŞİT B. (Lâzistan) — Meclisi ida-
relerde bu salâhiyet vardır. Bizim de Rize san-
cağında ne kadar gayrimünasip isimler varsa
Rize Meclisi İdaresi bu isimleri değiştirdi ve
köylülere de tebliğ etti. Bugün orada kâmilen
değişmiştir. Bu, yalnız meclisi idare ile olacak
bir şey değildir. Bu meclis, bu heyet bunu ya-
pamaz mı? Anteb'in ismini Gazianteb yaptık.
Bunun hakkında kanun geldi bu Meclise.. Mec-
lisi umumi bunu yapabilseydi bunu doğrudan
doğruya yapması lâzımgelirdi. Bilmem ki An-
kara, Konya gibi isimleri meclisi idareler de-
ğiştirebilir mi? Binaenaleyh Besim Atalay Be-
yin teklifinin kabul edilmesini teklif ederim.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Rize Türkçe
midir?

ZİYA HURŞİT B. (Devamla) — Türkçedir.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Ne demektir?

ZİYA HURŞİT B. (Devamla) — Ne demek
olduğunu sonra söylerim.

MAZHAR MÜFİT B. (Hakkâri) — Efen-
dim, İdarei Vilâyat Kanununda hakikaten bu
salâhiyet Meclisi Umumiye verilmiştir. Bu tak-
rirde istenildiği gibi yeniden kanun yapılması-
na mahal yoktur. Heyeti Vekilenin nazarı dik-

katini celbederiz. Bir tamimle bu iş olur, fakat
Ziya Hurşit Beyefendi buyurdular ki bu isim-
ler kanunsuz nasıl değişir. Beyefendi Mecalisi
İdarei Vilâyat Kanununda tebdiline Meclisi
İdarelerin salâhiyeti vardır, denilince kanun
var demektir. Başka kanun yapmaya lüzum
yoktur.

ZİYA HURŞİT B. (Lâzistan) — Gazianteb'i
nasıl yaptık.

MAZHAR MÜFİT B. (Hakkâri) — Gazilik
ayrıca bir şeref veya unvandır. Onu karıştır-
ma... İdarei Umumiye Vilâyat Kanununda böy-
le bir madde olmadığı için o memlekete gazi
unvanı verelim diye kanun yapıldı. Fakat isim-
lerin tebdili salâhiyeti Meclisi Umumiye aidol-
duğuna dair kanunda sarahat varken bir daha
kanun yapmaya lüzum yoktur. Belki o kanu-
nun tamamii icrası için Heyeti Vekilenin naza-
rı dikkati celbedilir. İki saattir müzakereye
münakaşaya lüzum yok.

Riyaseti Celileye

Vilâyat Mecalisi Umumiyesince bu mesele
nazarı dikkate alınmak üzere teklifin hüküme-
te tebliğini ve müzakerenin kifayetini teklif
eylerim.

9 Mayıs 1337

Malatya Mebusu
Mustafa

REİS — Takriri nazarı dikkate alanlar lüt-
fen el kaldırsın.. Kabul edildi.

9. — *Van Mebusu Haydar Beyle refiklerinin
Ömer Naci Bey ailesine maaş tahsisi hakkında
kanun teklifi ve lâyiha encümeni mazbatası.
(2/286)*

REİS — Van Mebusu Haydar Beyle rüfeka-
sının, merhum Ömer Naci Bey ailesine maaş
tahsisine dair olan teklifinin Muvazenei Ma-
liye Encümenine havalesine dair Lâyiha En-
cümeni mazbatası var okunacak (okunmasın
sadaları) Muvazenei Maliye Encümenine ha-
valesini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Ka-
bul edildi.

10. — *Kayseri Mebusu Ahmet Hilmi Beyin,
Bağdad demiryolunun Kayseri'ye kadar tem-
didi hakkında kanun teklifi ve Nafıa Encümeni
mazbatası (2/216 mükerrer)*

REİS — Kayseri'den Ulukışla'ya kadar de-
kovil inşaasına dair Kayseri Mebusu Ahmed

Hilmi Beyin teklifine dair Nafia Encümeni mazbatası var okunacak.

Riyaseti Celileye

Kayseri'den Çayhan ve Ulukışla'ya kadar dekovil inşasına dair Kayseri Mebusu Ahmet Hilmi Beyin takriri ve Lâyiha Encümeninin olbaptaki mütalâası encümenimizce tezekkür edildi. Vakıa bu yolun ehemmiyeti aşikâr ise de şimdilik malzemei cedidenin celp ve tedariki ve inşası için icabeden mebalığın şirket teşkili suretiyle cem'i mümkün olup olmadığı bilinemediğinden bu bapta Nafia Vekâletinin mütalâasının bilinmesine mütevakkıf olduğundan keyfiyetin Vekâleti müşarünileyhaya havesesini ve mamafih bu imkân hâsıl oluncaya kadar mezkûr hattın istikşafatının ierası tezekkür edilmiş olmakla keyfiyet Heyeti Umumiyyeye arz olunur. 8 Mayıs 1337

Nafia Encümeni Reisi Mazbata Muharriri
Encümen Kâtibi

REİS — Efendim encümen; Nafia Vekâletine havalesini teklif ediyor. Nafia Vekâletine gönderiyoruz.

2. — TEKLİFLER

1. — *Konya Mebusu Abdülhalim Çelebi Efendi ve refiklerinin, ihtikârın men'i hakkında kanun teklifi (2/306)*

REİS — Konya Mebusu Çelebi Efendiyle, rüfekasının ihtikârın men'ine dair teklifi kanunisi var. Bunu da Lâyiha Encümenine gönderiyoruz.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Reis Bey deminki lâyihada istikşaf meselesi var. Masrafı mucibolacaktır. Encümen nasıl olduda bunu kabul etti.

REİS — Hilmi Bey, bir daha yaparsanız Nizamnamei Dahiliyi ilk defa olmak üzere tabika mecbur olacağım.

3. — TAKRİRLER

1. — *Aydın Mebusu Esat Efendi ve arkadaşlarının, Aydın muhacirlerine muavenet edilmesine dair takriri.*

REİS — Aydın Mebusu Esat Efendi ile rüfekasının muhacirlere muavenet edilmesine dair takriri var. Okunacak efendim.

Riyaseti Celileye

Yunanlılar tarafından yurtları yakılmış, yıkılmış, evlâtları kesilmiş pek perişen ve merhamete şayan bir halde hicrete mecbur kalmış olan Aydın ve Nazilli ve civar muhacirini islâmiyesi Aydın mülhakatında ağaçlar altında samanlıklar içinde ağ ve biilâğ ve son derece merhamete muhtağ bir surette kalmışlardır. Diyebilirizki yüzde kırkı aşıktan, bakımsızlıktan ölmüşlerdir. Allah razı olsun Hilâli Ahmerden. Bu zavallılara o civar kaza ve nehavide beş mahalde hastane ve dispanser açmıştır, muhacirin tahsisatından her yere verildiği gibi bu biçarelere muaveneti lâzımede bulunulmamıştır. Bunların hali perişanilerinin nazarı merhamete alınması zımında takririmizin Dahiliye Vekâleti Celilesi vasıtasıyla muhacirin müdiriyyeti umumiyesine havalesini teklif eyeriz.

6 Mayıs 1337

Aydın	Kırşehir	Bursa
Esat	Müfit	Muhittin Baha
Sinob	Kırşehir	Saruhan
Hakkı Hami	Sadık	Mustafa Necati
Antalya	Denizli	Diyarbakir
Rasih	Yusuf	Hacı Şükrü
Lâzistan	Mersin	Ergani
Ziya Hürşit	Yusuf Ziya	Hakkı
	Edirne	
	Mehmet Şeref	

REİS — Bunu tasviben Dahiliye Vekâletine havale ediyoruz. (Hay hay, sadaları)

YASİN B. (Gazianteb) — Bu kabîl muhacirinin hepsini ilâve etmek lâzımdır. Antebde de böyle pek çokları sefil bir halde kalmıştır. Bunların da ilâve edilmesi lâzımdır; efendim.

REİS — Onu da dâhil ederiz, efendim.

YASİN B. (Gazianteb) — Muhacirlerin tahsisatı verilmiş, kolordu muhacirlere para vermiyor. Sızlanıyorlar.

REİS — Efendim Anteb muhacirleri için de teklif ediliyor ilâve ediyoruz.

MUSTAFA B. (Dersim) — Reis Bey rica ederim Erzurum muhacirlerine de teşmil edilsin.

11. — *Kırşehir Mebusu Sadık Beyin; Memur-in Muhakematı Kanununun tadili hakkında kanun teklifi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/289)*

REİS — Memurin muhakematının ilgası hakkında Kırşehir Mebusu Sadık Beyin teklifinin reddine dair Lâyiha Encümeni mazbatasını var okunacak :

Lâyiha Encümeni Mazbatası

Memurin Muhakemat Kanununun ilgasiyle bilûmum memurini mülkiyenin muhakeme ve istintakının ciheti adliyece icrası lüzumuna dair Kırşehir Mebusu Sadık Beyin encümenimize muhavvel teklifi kanunisi ve esbabı mucibesi mütalâa olundu. Bir memurun cürmü şahsından dolayı istintak ve muhakemesi vazifei memuresinden mütevellit cürmünden dolayı dahi yalnız muhakemesi mahkemei nizamiyeye ait ve istievabı mafevkine mevdu ve bu da hal ve maslahata muvâkif iken eylevm cari olan bu usulün ilgasına ve bu bapta ahkâmı sariha ve kâfiye mevcut iken yeniden kanun tanzimine bir zaruret ve mecburiyet olmadığı cihetle encümenince şayanı müzakere görülmiyen teklifi mezkûrun reddine karar verildi.

30 Nisan 1337

Lâyiha Encümeni Reisi	Mazbata Muharriri
Lâzistan	Yozgad
Esad	Süleyman Sırrı
	Kâtip
	Ertuğrul
	Necib

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Efendim, esbabı mucibe lâyihası da okunsun da ondan sonra müzakere edelim.

REİS — Okuruz, efendim.

Riyaseti Celileye

İkameti suretiyle havasını teneffüs, nime-tiyle mütenaim olduğu memleketin kavaninine tâbi olmanak iddiasında ve o memleket hakkı hâkimiyetini hiçe saymak sevdasından ibaret olan kapitülasyonların külliye ref ve ilgasına çalışmış ve reddetmiş ve avdet etmemesi esbabını temin için eylevm mücadele etmekte bulunmuş olduğumuz halde hissetmeksizin memleket dâhilinde yekdiğerimize karşı kapitülasyona şebih halâtın şahidi olmaktayız. Memurine ait tahkikatın mülkiyeye ve muhakemesinin adliyeye aid olduğu misal olmak üzere gösterilebilir. Durudiraz tâmik ve teemmül olduğu takdirde mehakim teşkilât ve tanzimatı muhtelif ve müte-settitesinin cidden sezayı ıslah ve takrir ve tes-

bit olunduğu zarureti kendiliğinden tezahür eder. Mehakimi idariye mukaddema mülga olmak itibariyle müstakillen kazaya bir şekli tevhit ve tensik düşünölmek üzere şimdilik muhakematın mehakimi adliyeye ait memurini mülkiye haklarındaki tahkikatı istintakiyenin dahi adliye hükkâmı tahkikiyesine tevdi Şûrayı Devlet vazifei tetkikiye adliyesine bir şekli mahsus ve rilememesi ve halbuki birçok memurinin bu sebepten dıçarı perişan olmaları gibi zarureti mübreme karşısında vecaıpten görölmüş ve şu vücbun mülkiye ile adliyeyi bilâkis yekdiğerine daha ziyade takrip ve takrin eder avamili mühimmeden olduğu emri aşikâr bulunmuş olduğundan berveçhi âti teklifi kanununin müstaceliyet kararıyle müzakeresini Heyeti Celilei Umumiyeye arz ve teklif eylerim efendim.

ŞEVKİ B. (İçel) — Efendim usulü müzakere hakkında söyliyeyeğim. Her ne kadar bu takririn leh ve aleyhinde söz söylenmesini icabetse de yine Adliye Encümenine gitmesi lâzımgelir. Onun için şimdi söylenilen sözleri zait görüyorum.

REFİK B. (Konya) — Efendim, malûmu âli-leri Memurin Muhakematı hakkındaki Kanunu muvakkat, memurini mülkiyenin vezaifi memur-lerinden dolayı ika edecekleri cerainı hakında bir tahkikatı iptidaiye salâhiyetini vermiştir. Bir memlekette temin ve tevzii adalet emrinde en ziyade nazarı dikkate alınacak esaslardan birisi de tevhibi kaza meselesidir. Zannetmiyorum ki, dünyanın başka yerlerinde bizim memleketimizde olduğu gibi muhtelif mahkemeler, muhtelif mahkeme heyeti, muhtelif divanı harbler, hulâsa bir kanunun idaresinde bir hâkimiyetin idaresinde bulunan eşhasın ayrı ayrı hukuk ve salâhiyeti olmuş olsun. Biz senelerden beri kapitülasyonlardan bızır olduk ve kapitülasyonların bilhassa hakkı kazaya taallük eden hususatta memleketimize yapmış olduğu tesirleri hepimiz bilir ve tanırız. Bundan müteneffir olan halkı bir tarafa bırakarak kendi kendimize yine kanunlarımızla bir sınıf halka imtiyaz vermiş oluyoruz, rica ederim, şimdiye kadar memurini mülkiyeden tahtı muhakemeye alınıp da tahkikatı iptidaiyesine başlanılmış olan kaç memur gösteriyorlar ki, netice itibariyle onun evrakı mehakimi cezaiye tevdi edilmiş olsun? (Pek çok, sadaları) Bendeniz diyeceğim ki, itiraz edenler kendi noktai nazarlarını gelir burada

söylerler. Bendeniz bunun mesalihi âmme noktasından son derece tehlikeli olduğunu bitte-rübe gördüm ve anladım. Memur bulunduğum mahallerde bu tahkikat usulünden dolayı hiçbir memurun mehakimi nizamiyeye geldiğine vâkıf değilim. Eğer bilen arkadaşlarımız varsa söyle-sin. (Çok sadaları) Hayır efendim, gelenler yi-ne küçük memurlardır. Kaymakamlar, muta-sarrıflar, valilerin hiçbirisi mehakimi nizamiye-ye gitmiş değillerdir. Bunlar kanunidir men'i muhakeme muhtelif derecattan geçer. Nihayet Şûrayı Devlete gider. Tabiidir ki, mahallinde yapılan bir cürmün bütün hakayiki, bütün in-celikleri evrakı tahkikiye üzerine tahriren ifade edilemediğinden evrak üzerinde yapılan tahki-kat ya meni muhakeme cihetini veyahut lüz-u muhakeme kararının başka bir noktaya ima-lesini icabedecek birçok sebepler çıkıyor ve bu-nun için mesele halledilemiyor. Şimdi Şûrayı Devlet de yoktur ve geçende burada müzakere sırasında bunun olmamasına Heyeti Umumiye karar verdi. Halbuki bir seneden beri muhtelif memurlar tahtı muhakemeye alındıklarından do-layı evrakları intaç edilememiştir ve bu hal da-ha devam edecek olursa uzun müddet bunların işi yüz üstü kalacak ve kendileri sürünecekler-dir. Memurin muhakematı hakkındaki tahkika-tın bu tarzını kanundan kaldırarak doğrudan doğruya mehakimi nizamiyeye vermek çok ha-yırlı faide temin eder.

ABDÜLKADİR KEMALİ B. (Kastamonu) — Efendim, Lâyiha Encümenindeki arkadaşla-rımız birisi mutasarrıf diğeri kaymakam olmak dolayısıyla kanun derhal reddedilmiş. Bendeniz vekayie müstenit bâzı sözler söyleyeceğim. Söz-lerimi bitirdikten sonra arzu edenler istedikleri kadar gürültü edebilirler. Yalnız sözlerimi bitir-meye müsaade etsinler.

Efendim; bendeniz hem mülkiyeci ve hem de adliyecisi olmak itibariyle iki taraflı olarak söy-liyeceğim. Mülkiyeciler derler ki, teşkilâtı ha-zırai adliye ile yani halihazır hükâmı ile me-murini mülkiyeyi muhakeme ve tecziye etmek doğru değildir. Çünkü adliye tekemmül etme-miştir. Buna cevaben başka şekilde iddia etmek istenilir. Noktai nazarlarını sabit bir şekilde serd ederlerse bittâbi bizde anlamış oluruz. Ben öyle zannediyorum ki, zan değil kaviyyen bili-yorum ki, teşkilâtı hazırai adliye tekemmül et-memiştir. Nasıl olur da memurin muhakemesi

adliyeye girebilir deniyor. Halbuki memleketin aslımı teşkil eden millet için hak kelimesinin ifa-de ettiği mâna ne ise en yüksek makamı işgal eden insanlar için de hak kelimesinin ifade et-tiği mâna da o olmak icabeder. Yani efradı mil-let fena, bozuk teşkilâta malik mahkemelere sevk edilirken efradı milletin üzerine yükselmek vaziyetini alanların o mahkemelerde muhakeme olunmamalarında hiç mâna yoktur. Yani arası-ra itiraz edenlere aflatlarına mağruren âciz keli-mesini arz ediyorum. Eğer daha fazla biliyor-larsa gelirler burada söylerler. Sözümü dinle-mekle mükellef olduklarını bir defa daha ihtar ederim. Arasına itiraz buyurmasınlar. Acizdir bu, başka mânası yoktur.

Efendim, müddeiumumi denilen bir memur vardır. Adliyedeki nazariyatça.... Bunlar kuvvei icraiyeden tefrik olunarak kuvvei adliyeyi kontrola memur edilmiş kimselerdir. Bunların vazifeleri kanun namına verilen hükümleri ve hü-küm verilinceye kadar bâzı hususatı tetkik ve kontrol etmekle mükelleftirler. Bu adamlar ka-vanın ve nizamâtı devletin hüsnü cereyanını te-min ile mükellef oldukları halde memurin mu-hakematının almış olduğu şekil bunları vazife-sini ifa edemeyecek vaziyete koymaktadır. Bir misal arz edeyim. Şahıs mevzuubahsolmaması için falan yerde diyerek başlıyorum. Falan yer-de posta ve telgraf idarei umumiyesine ait bir miktar para çalışıyor. Bu para hususunda taki-bat icrasına salâhiyattar olması lâzımgelen müd-deiumumi; o suiistimal edenlerin âmirlerinin tahkikatı intaema kadar ki, iki üç ay devam etmesi pek muhtemeldir, müddeiumumi ona mü-dahale edemiyor. Halbuki memleket dâhilinde vukua getirilen her türlü ceraimden mütecessir olan halk bu gibi hususatta müddeiumuminin doğrudan doğruya takibat yapmasını ve bir an evvel neticelendirilmesini arzu eder. Halkın ve kanunun bu arzusu kabiliyeti tatbikiyeden mah-rum oluyor. Çünkü Memurin Muhakematı Ka-nunu bu hususta tahkikat yapmak hakkını âmir-lerine vermiştir. Bu hak âmirlerinde oldukça postaneden posta memurunun çalışmış olduğu bin-lerce lira dolayısıyla takibatı kanuniye icrasına müddeiumumi salâhiyettar olmuyor ve kanunen ve aslen lâzım olan şey idareten muvafık görü-lmüyor, ve müddeiumumiye verilmiyor.

Sonra efendiler zatiâlılarına daha garip bir mesele arz edeceğim, bizzat başımdan geçmiş,

kanunculuk namına gayet fecî bir vakiadır. Kanunculuk ve idarecilik namına pek garip ve hele meşrutiyet namına o kadar büyük bir zillet ki, bunu tasavvur etmenin imkânı yoktur. Başka kelime bulamıyorum efendim. Eskişehir istasyonunda birinci sınıf kompartımanlardan birinde beş kişi oturmakta iken ve karşınızda konsoloslardan birisi bulunmakta iken bir polis komiser muavini yanında diğer bir şahısla beraber kompartımandan içeri girdi ve orada bulunan ufak tefek eşyamızı kaldırıp aşağıya attı ve yedinci şahıs olmak üzere yanındaki bir arkadaşını da oturtmak suretiyle bir kompartımanda yedi kişi oldu. Bittâbi altı kişilik bir kompartımanda yedinci şahsın oturmasına imkân yoktu. Bunu nezaketle kendisine söylediğim zaman ilk sözü seni hapsederim olmuştu. Ben bu söz karşısında hapsin ne şekilde olacağını sual ettim. Bu söz üzerine beni derhal aşağıya davet etti. Karşınızdaki adam konsolos olmak dolayısıyla devletin haysiyetini düşündüm. Ve orada polis komiserine cevap vermeden aşağıya indim. Beni istasyon karakoluna kadar götürdü ve kapıyı kapadı işte hapsin şekli budur efendi dedi. Efendiler bittâbi lâzımgelen cevapları verdim. Beni bir saat sonra tahliye etti. Ben bu adamın hakkında takibatı kanuniye iera ettirmek üzere en yüksek makamlara müracaat ettim ve müracaat hususunda ne kadar tedbir lâzımsa onları da yaptım ve makamların hepsine de müracaat ettim. Efendiler polis komiser muavinini mahkemeye davet edip meşrutiyetin bana bahsettiği hukuku istihsal ederek vukubulan tecavüzünün cezasını kendisine verdiremedim; bu gayet acı bir hakikattir. Sebebi Memurin Muhakematı Kanunu. Memurmuş, memur olunca izzeti nefsi milletin izzeti nefsinden ayrı olmak lâzımgelirmiş. Rica ederim (Vakanın tarihi? sesleri)

Vakanın tarihi 1333 veya 1334 tür, efendiler. Biz, memleketimizden imtiyazatı cenebiyenin kalkmasını büyük bir arzu ile isterken memleketin içerisindeki imtiyazata kuvvet vermek için ne yapmak lâzımgelirse maalesef onu yapıyoruz, kapitülasyonlar bittabi hâricî kapitülasyonlar dâhilde alacağımız vaziyete göre kalır. Eğer biz, dâhildeki insanlar arasında fark gözetir ve anları muhakemeye sevk etmek hususunda ayrı ayrı fikre sahibolursak, köylüyü ayrı, memuru ayrı telâkki edersek ve buna böy-

le devam edecek olursak kapitülasyonların kaldırılması için müracaat hakkımız dahi mutasavver değildir, efendiler. Binaenaleyh, bu ceffel kalem reddedilecek mesailer değildir. Arz ettiğim gibi o encümendeki arkadaşlarımızın hepsi mülkiyeci oldukları için bunu Lâyiha Encümeninde reddetmişlerdir. Bunun her halde Adliye Encümenine gönderilmesi farzdır, efendiler, eğer meşrutiyet var ise. (Hayır, sadaları)

VEHBI Ef. (Konya) — Efendim, müsaade buyurun, şu heyet, yani Meclisi Âli burada içtima edeli bir seneyi mütecevaz bir zamandır, nezaretlerde müterakim bu kadar memurin muhakemeleri ve evrakları vardır. Bunun bir çaresini bulmak için bu Mecliste kaç defa zikri geçti. Şûrayı Devlet teşkiline müracaat ettik, yapamadık, bunu her halde yapmak lâzımdır. Şu halde bu memurine acımak ve onların mahkemesini derhal Adliyeye teslim de midir? Yoksa Adliyeye gitmesinde Şûrayı Devlet ve saire olsun, diye yıllarca sürünmek mi lâzım? Bâzi arkadaşlar. Memurini mülkiye adliyenin esareti altına teslim edilecektir, diyor. Şimdi oraya geleceğim. Adliyenin esareti altına teslim edilecektir. Deniyor. Efendiler, adliyenin esareti varsa yalnız bu esareti adliye, mülkiye memurları üzerinde mi sımayacak? Yoksa bütün millette mi?

MUSTAFA B. (Tokad) — Hoca efendi insanların zebununda sınıyor.

VEHBI Ef. (Devamla) — Eğer adliye memurları huzuruna gelen müddei, müddei aleyhi esir sıfatıyla tanıyorsa maharet, hüner adliye memurlarındaki o sıfatı kaldırmaktır. Yoksa ahâlinin bir kısmını onların esaretine verip de diğer bir kısmını da esaretten muhafaza olsun, için oraya teslim etmemek midir efendiler? (Öyle değildir, değil, sadası) Öyle, diyen oldu, efendim, kulağıma gitti, arkadaşlardan böyle söyliyene vardır. Efendiler, ben, zatîâlileri gibi efkârı âliye eshabı zevattan, şimdiye kadar hayata karışalı dinlediğim, memlekette hâkim en büyük kuvvet, en büyük sima olmalıdır, sözüdür. Ben bu fikri sizden çok dinliyorum. Adliye hâkimleri eğer bu sıfatı haiz değillerse o sıfatı haiz hâkim yetiştirmenin ve hâkim bulundurmanın çaresine bakalım. Yoksa milletin bir kısmı mahkemei adliyeye, diğer bir kısmı başka bir mahkemeye gitmek rica ederim muvafık mıdır? (Değildir, sadaları) Rica ederim, biz bugün

eğer bilûmum memurun muhakematı mehakimi adliyyeye aittir, dersek hakikaten millete bir adalet göstermiş oluruz.

MUSTAFA B. (Tokad) — Ama hâkimleri düzelt de ondan sonra.

VEHBİ Ef. (Devamla) — Köylüleri niçin o hâkimlere teslim ediyorsunuz, rica ederim? Öyle söylemeyin, adliye kötü ise köylü hakkında da kötüdür. Milletın efradı arasında imtiyaz yoktur. Hepsi birdir. Fark yoktur. Kanunlarımız fena ise ıslah edelim, hâkimlerimiz sıfatı hâkimiyeti bihakkin haiz değilse onları da ıslah edelim. Yoksa bâzımız bir mahkemeye, bâzımız diğer mahkemeye gidelim. Buna sebep nedir, efendiler?

Bizi besliyen, bize ekmek veren, o memuru besliyen köylüyü adliyyeye gönderiyoruz da o memuru niçin adliyyeye göndermiyelim? Bir memurun ne kadar büyük cinayeti olsa kıtalden de mi büyük olur? Kaatili adliyyeye teslim ediyoruz da neden memuru bu kusurundan dolayı adliyyeye teslim etmiyoruz, neden bunları kaçııyoruz? (Alkışlar)

REİS — Efendim, müzakerenin kifayeti hakkında takrir vardır. (Kâfi, sadaları) Müzakereyi kâfi görenler lütfen el kaldırsın. Müzakere kâfi görüldü.

EMİN B. (Erzincan) — Böyle bir kanunun lehinde, aleyhinde söylenmesi lâzımgelir.

REİS — Efendim, müzakere edilen kanun değildir. Lâyiha Encümeni mazbatasıdır.

EMİN B. (Erzincan) — Olsun efendim, söz söyleyeceğim, belki reddedilecektir.

REİS — Müsaade buyurun efendim, ne yapalım? Meclis müzakere kâfidir, diye karar verdi.

LÂYİHA ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ NECİP B. (Ertuğrul) — Efendim, bütün sözler Lâyiha Encümeni mazbatası aleyhinde söylendi, bir parça da lehinde söylemek lâzımgelir. Birçok arkadaşlarımız söz almışlardır rica ederim Reisten herkese söz versin...

ABDÜLKADİR KEMALİ B. (Kastamonu) — Mesele bitmiştir.

VEHBİ B. (Karasi) — Reis Bey kimse bir şey işetmiyor. Zabıt mı tutuluyor? Necip Bey kendi söyledi, kendi dinledi. Arkadaşlardan rica ederiz., sussunlar.

NECİP B. (Devamla) — Neticede aynı mahkemeye gidiyor. Bir âmir, bir daire reisi mağ-

dununun cürmünü tahkik etmesin mi? (Gürültüler) İhtisas meselesidir bu. Bir mal kaleminde bir kâtibin suiistimalini o dairenin müdürü mü iyi anlar, yoksa müstantik mi iyi anlar? Efendiler arkadaşlar, bu, ihtisas meselesidir. Bu Hükümet devairi beyninde... (Gürültüler) Bir müstantik bir müddeiumumi meselâ kaza reisini... (Gürültüler)

REİS — Rica ederim, Rifat Bey dinleyiniz.

NECİP B. (Devamla) — Efendim bir müstantik, bir kaymakam bir mutasarrıf hakkında sen şu vazifeni ifa etmedin diye tahkikat mı ağsın, bunu lâıyk görür müsünüz? Böyle Hükümette nizam kahr mı intizam kahr mı? Rica ederim, bunlar ihtisas ve meslek şeyleridir, acele karar vermiyelim. Diğer arkadaşlar da söylesinler... (Gürültüler, müzakere kâfi görülmüştür, sesleri)

HAMDİ NAMİK B. (İzmit) — Söylenen sözlerin hepsi mazbatanın aleyhinde söylendi ben de lehinde söyleyeceğim...

ABDÜLKADİR KEMALİ B. (Kastamonu) — Nasıl oluyor bu, yeniden müzakere mi açılıyor?

HAMDİ NAMİK B. (İzmit) — Herkes aleyhinde söyledi. Biz de lehinde iki söz söyleyelim...

Şimdi efendim tevhibi kaza arzu edilecek bir meseledir. Elhaletü hazihi... (Gürültüler) Efendim herkes aleyhinde söyledi, lehinde bir kimse söylemesin mi? Kabul etmezseniz, reddedersiniz. Efendim, tevhibi kaza arzu edilir bir şeydir. Fakat Elhaletü hazihi memleketimizde muhakimi şeriye, mahakimi adliye diye seksen türlü mahkeme var iken yalnız memurları adliyyeye vermekte ne mâna var? Bunu anlamıyorum. Şimdi sahibi teklif diyor ki, memurları mahkemeye verelim. Zaten verilmiştir. Malûmuâliniz Memurin Muhakemat Kanunu tamamen mahkemeye vermiştir. Yalnız tahkikatı iptidaiye meselesi var.

ABDÜLKADİR KEMALİ B. (Kastamonu) — Benim davet ettiğim adamı göndermediler.

HAMDİ NAMİK B. (Devamla) — Beyefendi Baltalık Kanununda zatîaliniz biçare halkı bile mahkemelere göndermemeye taraftar idiniz. Şimdi neden göndermeye taraftarsınız?

ABDÜLKADİR KEMALİ B. (Kastamonu) — Anhyamadım. Hangi kanun?

HAMDİ NAMİK B. (Devamla) — Bedeli istimlâkten dolayı halk ile orman sahipleri ara-

sında vukua gelecek dâvalar için.. Onun aleyhinde idiniz, bugün neden lehinde bulunuyor-sunuz?

ABDÜLKADİR KEMALİ B. (Kastamonu)

— Reis Bey, Hamdi Bey bana iftira ediyor..

HAMDİ NAMİK B. (Devamla) — Zabıtları işhadederek sizi tezkibediyorum.

ABDÜLKADİR KEMALİ B. (Kastamonu)

— Ayıptır bu tarzda söz söylemek muvaffakiyet temin etmez.

HAMDİ NAMİK B. (Devamla) — Dahiliye Encümeninde bunun aleyhinde idiniz. (Dinliye-lim sesleri)

REİS — Rica ederim, muhavere edilmesin.

HAMDİ NAMİK B. (Devamla) — Malûm-âlinizdir ki, İdarei Umumiyei Vilâyat Kanunu rüesayı memurini mülkiyeye, memurini adliye-ye karşı bir hakkı teftiş ve murakabe bahşedi-yor ve hattâ bir istinaf müddeiumumisini iea-bında işten el çektirmek salâhiyetini verirken nasıl oluyorda... (Gürültüler) Yani evvelâ ka-nunu değiştirmek lâzım.

Sonra Refik Beyefendi buyurdular ki; hiç-bir memur mahkemeye verilmemiştir. Halbuki Refik Beyefendinin hatırlaması lâzımdır ki me-murin muhakematına aidolan kanunu muvakkat-in beşinci maddesi...

REFİK B. (Konya) — Öyle kaymakamlar, öyle mutasarrıflar var ki, dağlarda adam..

REİS — Efendim, sözünü kesmeyin.

HAMDİ NAMİK B. (Devamla) — Bu mah-zuru ref için kanunun beşinci maddesini tadil

etmişler de ve men'i muhakeme kararları için mahkemeye sevk ediyorlardı ki, böyle bir hak-sızlık olmasın diye. Binaenaleyh buyurdular ki mahzur da vârit değildir. Binaenaleyh lâyiha encümeninin mazbatasının kabulünü teklif edi-yorum.

AVNİ B. — Tekrar müzakeremi açtık?

REİS — Müsaade buyurun tekrar bir tak-rir daha geldi, müzakere kâfidir diye. Demin müzakerenin kifayetini kabul ettiniz, fakat Şim-di görüyorum ki, birçok arkadaşlar, mesele kâ-fi derecede tavazzuh etmedi diyorlar. Onun için tekrar müzakerenin kifayetini reye koya-cağım.

Müzakerenin kifayetini kabul buyuranlar lûtfen ellerini kaldırsın. Müzakere ittifakla kâ-fi görülmüştür. Şimdi efendim, Refik Beyin takriri okunacak.

Riyaseti Celileye

Mevzuu müzakere olan lâyiha encümeni mazbatasının Adliye Encümenine havalesini teklif eylerim. 9 Mayıs 1337

Konya

Refik

REİS — Bu takriri kabul edenler lûtfen el-lerini kaldırsın. Kabul edilmiştir, efendim.

Adliye Encümenine havale olundu. On daki-ka teneffüs.

Ekseriyet hâsil olamadığından ikinci celse teşekkül edememiştir.

